

Primož Jakopin

## 2022 V SLIKI IN BESEDI

**Uvod**

Leto dni je lahko malo ali pa veliko, januarjem se vedno kaj zanimivega dogaja. Predsednik Društva (za raziskovanje jam Ljubljana) je o naših uspehih imel kaj poročati, Dinči je lep in zanimiv in na vse načine obetaven kot še nobena jama že dolgo ne. Morda se bo pa le našla pehota pot mimo Mattovega sifona, ko se že niti v Renetu niti v P4 ni hotelo posrečiti?

Veteranska sekcija se na videz brezupno, v resnici pa z neomajnim upanjem zdaj že tretje leto trudi z drugo Radošco. Pisec teh vrstic, društvu se je pridružil dve leti pred rusko invazijo na Češkoslovaško, po malem sodeluje pri Radošci, po malem ga pa jamska fotografija odvlače še kam drugam. Sledi povzetek njegovih večinoma fotografsko obarvanih podzemskih poti in stranpoti v lanskem letu. Dostopen je tudi na spletu, prek društvene strani v formatu PDF ter prek avtorjeve strani [www.jakopin.net](http://www.jakopin.net) v formatu HTML, tudi v angleškem in ruskem jeziku.

**1. Januar – Petnjak**

*Kapniško stebrišče v dvorani Ponvice.*

Novo leto se je kot po navadi začelo s kakšno lepo jamo, tokrat s Križno. Lojz (Troha) je pokazal najstarejši podpis v jami, iz leta 1537, pa še malo slikanja nad in pod Prvim jezerom je bilo. Sredi meseca je sledila ekskurzija v Petnjak, enega od možnih pristopov do Notranjske Reke nizvodno od Kačne jame, na dnu mogočne udornice. Kopati sta začela naša člana Rene (Renato Verbovšek) in Bavč (Staško Otorepec) leta 1981, potem pa se je zvrstilo še nekaj sposobnih ekip, leta 2018 je resno zastavil Matevž Hreščak

iz Štorij, povečal globino odkopanega rova z 10 na 25 metrov. Leta 2021 so se pridružili še Sežančani z našim nekdanjim članom Jakom Jakofčičem in globino do januarja 2022 pomaknili na 60 metrov. Vmes je tudi že nekaj manjših dvoran.

Tudi konec januarja je minil na primorski strani. V okolici Sežane je več zanimivih pa lahko dostopnih jam, primernih za obiskovalce vseh starosti, in ena izmed njih je Tavčarjeva jama. Res je, da so te jame zaradi lahke dostopnosti marsikaj preživele, ampak se še vseeno da iz njih izvabiti kak prav lep prizor.

**2. Februar – Kamniti gojzar**

*Kamniti gojzar iz Radošce 2, v oknu do Stranskega rova Skednene jame.*

Februar se je začel pred Petnjakom, nadaljeval pa z jamo Malanco, ki je v marsičem podobna Tavčarjevi jami, le da je bližje Sežani. Bolj točno bi rekli, da je desno ob cesti Sežana–Lipica, malo pred daljnovodom, onkraj katerega se začne parada velikih in globokih jam z Lipiško na čelu.

Naprej je šlo z Radošco 2, kjer je Manč 10. februarja izkopal kamen prav posebne oblike. Faset na njem smo vajeni iz večjih, upoštevanja vrednih jam, kakršna je npr. jama v Škofjem lomu ali Najdena.

Kamen tehta 3,28 kg, ima mere 178 × 102 × 175 mm (dolžina × širina × višina), podoben je levemu visokemu gojzarju in ima prostornino 1,2 kubičnega decimetra. France (Šušteršič) je na njegovem spodnjem robu našel sledi okamenelih školjk *Requienia ammonia*, ki so živele na vrhu spodnje krede. Najdba je bila zelo ohrabrujoča, prinesla je občutek, da je to prva lastovka, ki bo počasi prinesla tudi pomlad. V obliki še česa novega, ali pa vsaj stranskega rova, ki bi služil kot deponija in izkopanega ne bi bilo treba več po dolgi poti dvigovati na površje.

Konec februarja je izbruhnila vojna na vzhodu. Nismo še prav dojeli, kaj nas čaka, da ne bo nič dobrega, je bilo pa vsem jasno. In tudi to, da se bo Arabika nad Črnim morjem, z najglobljimi jamami na svetu, zaprla.

**3. Marec – Huslova pečina**

*Tomaž in Claudio pred deloviščem na koncu rova v jami.*

Marca se je v Radošci ob steni udornice, izkopani rov je šel navpično med njo in podorom, pojavil večji balvan. Rov je bilo treba speljati mimo njega.

Sledila je udeležba na ekskurziji skupine Claudia Bratosa v Huslovo pečino pri Orleku, sodelovala sta še Ludvik Husu in njegov sin Matej z Orleka, pa Claudijev jamarski sopotnik Mauro Kraus, tudi iz Trsta, ter arheolog Tomaž Fabec iz Mavhinj pri Nabrežini. Jama je zanimiva, iz manjše podorne dvoranice pod vhodom se je posrečilo prekopati nadaljevanje, odprla sta se dva rova, proti severu in vzhodu, severni se je končal s kamnom. Na ekskurziji sta Claudio in Mauro

kopala na koncu vzhodnega, a je šel preveč proti površju.

Sredi marca je bila na sporedu spet ena velikokrat obiskanih, Cox (Jožek Košir) bi rekel starih dam, Tkalca jama. Ponavadi se zgodi, da je vode ali zelo malo, reka Rak ponikne v strugi že pred jamo, ali pa preveč, Rak dere v jamo. V prvem primeru pot po nadaljevanju iz vhodne dvorane ni kaj dosti fotogenična, ker hitro trčiš v naplavine, hlode, veje, blatno suho travo, prek katerih oziroma skozi katere se je težko prebijati. Če je vode preveč, se pa sploh ne da iz vhodne dvorane nikamor naprej. Tokrat je bilo vode izjemoma ravno toliko, da je bilo na prehodu v notranjost malo čez gležnje, in če si pazil, kod stopaš, si v škornjih uspel priti malo naprej. Odsevi dnevne svetlobe v reki, dopolnjeni še z lučjo, so pričarali nekaj še nikoli videnih prizorov.

Konec marca je bilo vode še manj in je bilo treba pogledati v izvimo jamo Škratovko pri ruševinah gradu Hasberk na Planinskem polju. Z njo ima avtor tudi še nekaj neporavnanih računov, iskal je primerno prizorišče za romantičen jamski prizor, seveda ne z njim kot nastopajočim, in ga je tudi našel.

#### 4. April – Alla in Solja iz Kijeva



Alla in Solja v severnem vhodu Skednene jame.

Aprila se je odkopavanje v Radošci 2 nadaljevalo s klasičnim prodiranjem med steno in podorom. Pot nakopanega kamena na površje pa je postajala vse daljša in ni šlo več v enem nemotenem potegu. Poševen prehod na globini šest metrov je zahteval še enega člana več, ki je na »releju« poskrbel, da se vedro ni zatikalo ali, bogne daj, celo prevrnilo. Padajoče kamenje bi potem dobila spodnja posadka naravnost na glavo.

Zgodil se je še en obrat, ki je, kakor je že njegov vzrok nadvse žalosten in obsojanja vreden, imel za avtorjevo jamarstvo zelo blagodejen učinek. Po posredovanju avtorjevega znanca, Jurija Kasjana, vod-

je dvajsetih odprav v prvo jamo na svetu, globljo od 2000 metrov, Voronjo-Kruberovo v Abhaziji, je avtor ponudil streho nad glavo Kasjanovi desni roki, ukrajinskemu jamarju Vladimirju Levašovu, njegovi ženi in njuni še ne dve leti stari hčeri. Živel so v Kijevu in ko je ruska vojska sosednjo hišo zadela v polno, niso več čakali ampak so se umaknili. Najprej na zahod Ukrajine in, ker ni bilo dela za starša, potem še na Poljsko, od tam pa k nam. Naše jame in jamarstvo so imeli odločilno vlogo pri premisleku, kam se umakniti. Nekaj pa tudi, seveda, naša skupna slovanska duša. Duša, ki je od napada na Ukraino februarja 2022 naprej na najtežji preizkušnji doslej. Da ne vlečemo preveč, Vladimir ni takoj dobil dela in se je pridružil kopaški posadki v Radošci 2, avtorju pa na njegovih jamarstvih poteh, prvič 13. aprila.

#### 5. Maj – Najdena jama



Nataša, Vladimir in Johanna nad Desnim rovom.

Sredi maja so potekale priprave na veteransko ekskurzijo v Najdeno jamo, vsakoletni *happening* našega društva. Zamenjati je bilo treba odslužene vrvi na nekaterih prečkah in postoriti še kakšno drugo malenkost za varnejši obisk jame. Marsikateri član pride na veteransko tudi z naraščanjem in je varnost še bolj na prvem mestu kot že sicer. Po koncu del se je avtor z Vladimirjem odpravil še na fotografski potep po starejših delih Najdene in je jama na Vladimirja naredila izreden vtis. Takoj se je začel živo zanimati, kje vse bi se dalo še naprej.

27. aprila sta Metod in Manč pri kopanju na dnu Radošce 2 naletela na med skale ujeto rogovje, podobno jelenovemu, le da so bili rogovi malo preveč ploščati. Pa spet ne toliko kot losovi, nekje vmes. Rogovje z lobanjo vred je kot po čudežu ostalo precej nepoškodovano, se ga pa seveda ni dalo izvleči. Na vprašanje, kakšen jelen je to in kdaj je živel, je bilo seveda treba odgovoriti. Na Paleontološkem inštitutu ZRC SAZU so povedali, da ne bo šlo drugače, kot da ga nekako

izvlečemo. 18. maja je prečni rez levega roga omogočil izvek celote. Po prvih izsledkih znanstvene sodelavke inštituta, dr. Irene Debeljak (podrobneje bo najdbo obdelala v letu 2024) gre za danes že izumrlo pleistocensko podvrsto vavitija, latinsko *Cervus canadensis palmidactyloceros*, ki je živel tudi na teh prostorih, v obdobju med 26500 do 11500 leti pred našim časom. Več o najdbi je navedeno v člankih Janeza Modrijana in Irene Debeljak, prav tako v tej številki Glasu podzemlja.

In kakšna je bila veteranska ekskurzija? Enkratna, nepozabna, ni da ni.

#### 6. Junij – Radošca 2



Metod pri povratku iz globine.

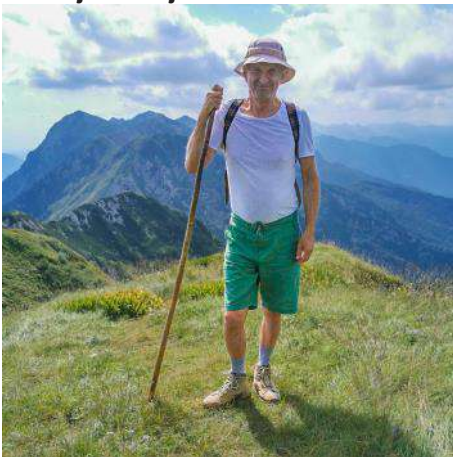
Prvega junija sva z Vladimirjem po Radošci obiskala Vranjo in Mrzlo jamo in izkazalo se je, da je tudi v že tako zelo »zdrajsani« jami, kar se fotografije tiče – tu je takoj za Skedneno – še vedno mogoče najti kakšen nov, prej nikoli opažen motiv.

Tri tedne kasneje, spet po Radošci, kjer smo obeležili 77-letnico Modrca (Janeza Modrijana), je prišla ponovno na vrsto Najdena. Vladimir je vedel, da pride avgusta v Slovenijo tudi Oleg Klimčuk, njegov ukrajinski tovariš, sicer pa inštruktor in vodja več mednarodnih tečajev jamskega potapljanja, tudi v Albaniji in Gruziji. Do leta 2014 je imel jamsko potapljaško šolo na Krimu, tam je nekaj za tak namen zelo primernih mest, kjer se jamski potok pod vodo zliva v morje, pa na majhni globini. Vojna leta 2014 in izguba Krima sta mu izpodmaknili tla pod nogami in je od takrat naprej moral improvizirati. Vladimir je iz mojega pripovedovanja vedel, da od sedemdesetih let prejšnjega stoletja v Najdeni ni bilo več kakega resnejšega potapljanja, vsekakor nobenega podvodnega odkritja, da pa je kar nekaj odprtih mest. Agorafobija, strah pred velikim odprtim prostorom, ni kar tako brez razloga popadla Adriana Wilkinsa in njegovega potapljaškega tovariša Juliana Walforda iz University of Bristol Spe-

leological Society leta 1972 v dveh sifonih v Borisovem rovu, da sta jo prav na hitro potegnili nazaj na suho. Prvi od teh sifonov je Ježkovo jezero nad zadnjim sifonom na koncu rova. Tako ga je poimenoval odkritelj Boris Sket, ki je bil tam prvi, 29. novembra 1964, po jamskih ježkih, rakih iz rodu Monolistra, najti jih je v jami samo tam. Drugi tak sifon je v Rovu odmevov, po Francetu »najbolj zabačenem delu Najdene«, kamor se pride iz Sulčevega rova, tam so bili le še odkritelji in merilci.

Kakorkoli že, Vladimir je z vrtnikom, ki ga je posodil Manč, s tremi svetrovcami opremil prečko do prvega sifona v Levem rovu za morebitni kasnejši Olegov potop.

## 7. Julij – Poletje



*Avtor na vrhu Črne prsti.*

Julija se navadno nič kaj preveč ne dogaja, Levašovi so se preselili v stanovanje malo bližje Ljubljani, pa 14. julija, na dan Bastilje, je bila tudi Radošča. Avtor se je spet odpravil v Vranjo in Mrzlo jamo, Manč pa je medtem izkopal zelo zanimiv kamen, sedem centimerov dolg, ki je bil na eni strani popolnoma gladek, moral je nastati ob geološkem zdrsu.

Do konca meseca so bili namesto jam na vrsti hribi, malo daljša pot do Črne prsti in pa še najlažji slovenski dvatisočak, Debela peč. Pri Črni prsti je treba omeniti, da so bili pred Domom Zorka Jelinčiča sicer simpatični leseno-platneni stoli/počivalniki, ampak jih je popolnoma nesla zimska soba v prizidku na vzhodni strani doma. Postelja z blazino in odejami je neustavljivo vabila k pokosilnemu počitku.

## 8. Avgust – Planinska jama

Avgust je bil v znamenju Planinske jame. Vsaka jama je po svoje lepa in enkratna, kot tudi vsak kamenček na bregu reke, ampak če je v Sloveniji več kot 14.000

znanih jam, je med njimi petdeset takih, v katere se jamarji vedno znova vračamo in ki jih nimaš nikoli dovolj, starih dam po Coxu. Med njimi so v ospredju vodne jame, ni ga čez igro svetlobe in senc na vodi, in Planinska jama je med temi prav pri vrhu. Znatno del jame je dostopen po suhem, po dobrih poteh, z dvema mostovoma, čez Unico in čez Pivko, in s prostrano razgledno ploščadjo ob sotočju Raka in Pivke. Pivški rokav z ostanki italijanske poti in propadlimi lesenimi mostovi nad strugo ter razkošnim stranskim rovom, Paradižem, na koncu, je dostopen tudi bolj čilim in čolnarsko razpoloženim obiskovalcem v spremstvu vodnika, Rakov rokav, vzhodno od Sotočja, tudi vodni, pa je bil od nekdaj bolj za jamarje in, lahko bi rekli, sladokusce. Pivsek teh vrstic je bil v njem malo globlje, kjer je treba že po vodi, pred letošnjim avgustom vsega trikrat. Prvič je bilo v šestdesetih letih, v skupini z dvema čolnoma, v enem sta bila Rene in Jeti (Jurij Andjelič), v drugem pa poleg avtorja še nekdo. To je bila tudi zadnja plovba društvenega čolna Haron iz leta 1951, gumenjaka, oblečenega v zaščitno prevleko iz vrvi. Od začetka je zmerno puščal, nekje na sredini Rakovega rokava, v enem daljših jezer, pa že toliko, da sta Rene in Jeti veslala kar do pasu v vodi. Ob strani rova s sicer gladkimi stenami je Rene kakih deset centimetrov pod gladino nazadnje le našel manjšo polico, na katero sta izstopila in zlila vodo iz čolna. Potem smo šli pa s pospeškom nazaj ...



*Nastja in Katja v čolničku.*

Šestega avgusta lanskega leta sta jamo obiskala avtor in Vladimir, v večjem od obeh okroglih čolničkih, ki so jih avtorju naredili pred dvajsetimi leti pri Gumarju v Cerknici. Čolniček je lahek, suh ima le pet kilogramov, nese brez težav okoli 150 kg, zahteva pa precej spretnosti pri vkrcavanju in izkrcavanju. Težišče več kot pol metra nad gladino (brez opore) kar kliče po saltu nazaj v vodo. Naletela sta na izjemno nizek vodostaj, od slapa

reke Rak se je dalo še pol ure gorvodno kar peš. Pred globoko vodo brez obhoda po suhem sta morala obrniti zaradi pomanjkanja časa. Oba sta bila nad vide-nim zelo navdušena, Dantejevske (predverje pekla) stene in skale, prekrite s temnosivim manganovim hidroksidom, do koder šežejo visoke vode, prizori skoraj kot iz Škocjanskih jam. Nujno bo treba iti še enkrat.

Sledil je izlet z Levašovimi in gostjo Oksano na Kanin, tudi z namenom slikati vhod v Skalarjevo brezno. A je bilo časa do odhoda zadnje gondole z D postaje premalo in vhoda nismo našli.

Sedemnajstega avgusta je bila še ena odprava v Rakov rokav Planinske jame, tokrat s petimi udeleženci in enim inštruktorjem (Jurijem Kasjanom), Mednarodne speleo akademije za mladino (ISAY 2022), ki jo je gostilo DZRJ Domžale. Bilo nas je osem, s štirimi čolni, poleg naštetih, bili so pretežno iz Kijeva, in avtorja kot vodje še Marko Erker iz JD Logatec. Tokrat smo prišli do konca rokava. Voda je bila tako nizka, da je bil strop na najnižjem mestu, kjer se je bilo v šestdesetih letih treba na hrbtu leže v čolnu za strop potiskati naprej, dobra dva metra nad gladino. Vtisi so bili nepozabni, Jurij Kasjan je rekel, da je bil to vrhunec odprave v Slovenijo. Edino, kar bi vse skupaj obrnilo na precej žalostno stran, kar se avtorja tiče, če ne bi na Markovo posredovanje velikodušno posegel vmes Aleš Stražar, je bil uradni del obiska jame. Planinska jama je jama z nadzorovanim vstopom, jamarji smejo vanjo le, če so se prej najavili upravljalcu jame, JD Planina. Avtor je to sicer poskušal, z odgovorno osebo v društvu se poznata že več kot dvajset let, nekajkrat po telefonu, po elektronski pošti, po Facebooku. Telefona ni nihče dvignil, na elektronsko pošto ni bilo odziva. Ko smo se ob po elektronski pošti najavljenem času pojavili pod gradom pred jamo, je pa, bili smo že oblečeni in pripravljeni na odhod, le prišla odgovorna oseba in ugotovila, da nismo dogovorjeni. Izvedeli smo, da vodijo tudi v Rakov rokav, in da stane obisk slabo desetino avtorjeve pokojnine na osebo. Nazadnje je bil sklenjen kompromis, ker smo pač jamarji, da se po vrnitvi iz jame znajde v poštnem nabiralniku društva, ki je hkrati tudi poštni nabiralnik odgovorne osebe pri njej doma, dobra desetina avtorjeve pokojnine. Planinska jama je ena sama, pa bi avtor sprejel tudi ta grenki kelih, in še v Postojno na bankomat bi bilo treba nazaj grede, toliko denarja ni imel pri sebi. Pa

je Marko med pogajanji neopazno poklical Aleša in je plačilo vzelo nase DZRJ Domžale. Brez poštnega nabiralnika, po uradni poti. Kako bo avtor odslej hodil v jamo, če bo hotel, da bo vse v redu in prav, ne ve. Težka bo, lahko se zgodi, da nikakor. Kot da se je skupaj z Žanom oktobra 2021 poslovila tudi Planinska jama.

## 9. September – Veliko okence



Oleg pred potopom.

September je bil v znamenju plavanja. Začelo se je sicer v Rakovem Škocjanu, kjer so prišli na vrsto za fotografsko obdelavo številni vhodi v stranske rove in dvorane Golobje jame, Želške jame in Velike jame, preddverja Zelških jam.

Četrtega septembra je avtor sodeloval pri prvem potopu Olega Klimčuka, ki je avgusta res prišel v Slovenijo, z namenom, da se tu nastani – žena Katja Muhi na je prišla že prej in se resno lotila študija vinarstva na Univerzi v Novi Gorici. Oleg je izbral sifon, ki ima lahek dostop, da ni treba velike ekipe za prenašanje bomb, in kjer se mu je zdelo, da lahko kaj uporabnega naredi. Veliko okence je eden od izvirov Ljubljance, na Verdu pri Vrhniku, mnogo potapljačev je že poskusilo svojo srečo z njim. Potop je bil ogle dne narave, s pomočjo Katje, ki je držala bliskavico na dolgi leskovi palici za osvetlitev od zadaj, je pred potopom nastal še zgornji posnetek. Sifon je bil Olegu všeč, voda je bila čista, rovi zelo razvejani, lepo se je bilo pa tudi potapljati, je rekel, ves čas v družbi človeških ribic.

Ves september so potekale priprave na potop v končni sifon vodnega rova v Dimnicah. Na medklubski in tudi mednarodni ekskurziji sta se nameravala potopiti Oleg Klimčuk in Simon Burja, znan tudi po zgodovinskem potopu v Mattov sifon na dnu Reneta. Če bi jima uspelo

preplavati prvi, stometrski sifon, ki je tudi najdaljši, bi poskusila nadaljevati še skozi zaporedje še preostalih deset doslej – pred dvajsetimi leti – preplavanih sifonov, do koder bi pač šlo. Bil bi potop med takimi z največ sifoni doslej. Žal pa so se priprave malo preveč zavlekle in zgodovinsko dolgo sušo je sredi septembra prekinil krajši dež. Ravno toliko ga je bilo, da je potok v jami pljusnil skozi sifone. Prva ekipa, jamarji JD Dimnice iz Kopra z nekaj pomočniki, sodeloval je tudi Mitja Mršek, je v petek, 23. septembra, prinesla bombe in drugo opremo do sifona, v soboto, 24. septembra, pa sta šla na pot še potapljača ter avtor, z Vladimirjevo pomočjo. Žal je bila voda zaradi dežja še preveč kalna in sta Oleg in Simon morala odnehati že v prvem sifonu. Varnostne vrvice od prejšnjih potopov so bile po dolgih letih namreč na več mestih potrgane.

Izkušnja je bila pa zelo zanimiva, pisec teh vrstic je bil pred pohodom po vodnem rovu zelo skeptičen, a se je potem na koncu vse dobro končalo. Suha potapljaška obleka (namesto neoprena), narejena v ruskem mestu Ufa, je iz pol milimetra debele gume in ima štiri odprtine – za obraz, veliko s 40 cm dolgo hlačnico na trebuhu, hlačnica se po oblačenju zloži skupaj in s posebno gumico popolnoma zatesni, ter dve na zapestjih, ki se koži vodotesno prilegata. Obleko je avtorju posodil Vladimir (njemu jo je Oleg, svojo rezervno), škornje številka 44 (namesto običajnih 42) pa je prispeval France. Pod gumo je imel še srajco in zimski podkombinezon, vse je ves čas ostalo suho, ni ga prav nič zeblo, le ko je prišel iz vode, je zlival vodo izza dolgih gumijastih rokavic, da niso bili prsti preveč trdi. Prav zanimivo je bilo, ko je zabredel v vodo do pasu ali še kaj čez, je voda iztiskala zrak iz podobleke in je pri gumi na obrazu vedno toplo puhalo ven. Nekaj zraka je pa spodaj le še ostalo in ko je plaval, je zadnja plat silila zelo na površje, pa je bilo treba potem glavo zelo dvigovati ven, da ni šla zaradi ravnotežja sama do gladine ali še kaj pod njo. Enkrat je pri manjšem slapčku slabo ocenil, da se siga nadaljuje še pod njim (se ni), stopil v prazno in ga je voda odnesla, pa se je še kar hitro ujel in ponovil vajo.

Večina posnetkov med potjo je bila narejena s telefonom, ki ga je avtor med brenjenjem in plavanjem po vodi sicer hranil spredaj pod brado, med obema ključnicama, tik pod obrazno odprtino v gumi. Vladimir je večji del časa tovoril še fotografovo transportko z zrcalnim fotoaparatom, dvema objektivoma, dvema bliska-

vicama in nekaj hrane, ga na težjih mestih podpiral pri plezanju ali potegnil čez bolj kritična mesta. Šlo je veliko bolje od pričakovanj, brez Vladimirja na kak takšen podvig ne bi upal niti pomisliti.

## 10. Oktober – Lanski vrh



Marjan, Metod, Zdenka, Andrej, Klok, Mare, Fofr, Modrc in Manč pred južnim vhomom v Skedneno jamo.

Ob koncu septembra je nastopila prava deževna doba in temu primerno so narasli izviri Ljubljance ter njenih predhodnic, od Obrha v Loški dolini do Planinske jame in Škratovke na Planinskem polju ter Močilnika na Vrhniku. Avtor se je odločil, da bo sodeloval, in je v treh dneh, 28. in 29. septembra ter 1. oktobra, posnel nekaj lažje dostopnih izvirov. Ob tem se je pojavil še nepričakovan ugoden stranski učinek. Včasih se zgodi, da pri fotografiranju, tudi v jamah, naletiš na motiv, za katerega takoj vidiš, da je zanj neposredna upodobitev, kakršna je fotografija, preprosto pregroba, da mu dela silo. In da bi bila odslikava, kakršne so bili sposobni stari mojstri upodabljačije umetnosti ali pa tudi kaj iz današnjega časa (zglej sta Karingerjev Triglav iz Bohinja in Abstraktna pokrajina Sarah Rasul) veliko primernejša. Med take motive spada tudi vhod v Planinsko jamo, pogled nanj od znotraj vedno znova preseneti s svojo veličastnostjo: reka, ki se iz teme razliva na prosto, v svetel, z drevjem obraščen kanjon. Ga pa, vhoda, žal nihče več ne pozna takega, kot je bil nekoč, divjega, brez poti z betonsko podporno steno na desni strani (gledano od znotraj) in brez mehanizma za dvigovanje in spuščanje zapornice do umetne struge, ki del vode spelje do elektrarne v stavbi nekdanje žage. Kar velja tudi za pogled od zunaj, ki je tudi zelo spektakularen, a vseeno ne tako rembrandtovski slikovit. Ko je avtor gledal svoj posnetek, narejen ob tej priložnosti, se mu je zaiskrilo, da bi se dalo s kalejdoskopsko preslikavo narediti prvi približek take upodobitve.

Sredi oktobra sta se z Vladimirjem odpravila najprej v Košelevko, malo znano, a zanimivo, lahko in zelo ogleda vredno jamo na Pokojiški planoti, nad južnim ro-

bom ljubljanskega barja. Padli sta dve muhi na en mah, Vladimir je videl zanimivo jamo v še kar bližnji okolici, gospa Bizjak iz Padeža pa je našla nov cilj sprehoda za svoje goste. Sledila je ekskurzija v Mačkovico, kjer je, z razmeroma preprostimi sredstvi in samo z dvema udeležencema, uspel posnetek pogleda izpod Baldahina v Veliki dvorani na spodnji del z vhodom v F-rov in v Vzhodni rov.

27. oktobra smo se na Lanskem vrhu spet zbrali člani veterani in s sprehodom po Lanskem vrhu v najlepših jesenskih barvah obeležili spomin na Janeza Kanonija – Žana, župana Članske vasi, ki se je poslovil oktobra 2021.

### 11. November – Zelške jame



*Pogled iz Pristana gorvodno, proti vzhodu.*

Jamarski november se je začel 12. dne, z Radošco 2, na moker jesenski dan. Na dnu se je ob steni začela odpirati obetajoča, sicer ne prav prostorna, praznina proti severu. Obetajoča tudi zato, ker če bi se odprl rov proti severu, bi peljal v nadaljevanje Najdene jame, proti jugu pa nazaj v to jamo.

19. sta se avtor in Vladimir odpravila v Zelške jame, v upanju, da je voda že dovolj upadla in se bo dalo po vodnem rovu kam naprej. Pa je bila voda ravno nekaako na meji. Po obvozu sta prišla do brzic, tam pa se ni dalo po suhem naprej po levi strani, kjer greš zlahka iz čolna, ampak je bilo treba po desni, zahodni strani. Tam pa ni zložne, le lahno nagnjene skalne plošče kot na drugi strani, ampak je prečka ob steni dober meter nad vodo. Pa Vladimir je spreten, ni zaman nabiral izkušenj po Voronji jami, in je čez prinesel tudi čoln. Do Pristana (avtorjevo ime), Rado Gospodarič ga je imenoval Srebrna dvorana, kar je tudi lepo ime, se pa ni dalo po suhem kot po navadi, ampak je bilo treba spet v čoln. Pokukala sta še v Južni rov in tako mokrega avtor še ni videl. V prednjih dvoranicah ni bilo več samo malo blata, ampak tudi voda, čez gležnje. Hitro je postala pregloboka in je bilo treba obrniti. Medtem ko je avtor pripravljaval vse za posnetek Pristana, se je

odpravil Vladimir s čolnom gorvodno, a je bil že čez četrt ure nazaj – voda je mimo podora za ovinkom preveč drla, da bi se dalo lepo izkrcati. Pa je posnetek na levi vseeno poplačal trud. V Zelških jamah je nad mejo visokih vod v rovu, do katere so stene prekrite s temnosivim manganovim hidroksidom, gol apnenec, ki zaradi kontrasta s temnosivo barvo pod njim deluje zelo svetlo, skoraj belo. Podobni prizori se ponujajo v najdaljši etiopski jami Holqa Sof Omar, ki pa še čaka na ustrezno fotografsko obdelavo. In bo, glede na razmere na tem koncu sveta, čakala še v dogledno prihodnost. Najboljši prosto dostopen posnetek ima naslov Podzemna reka.

24. novembra je sledil obisk Skednene jame, kjer je avtor vadil fotografiranje prehodov iz svetlega v temno, ki je boljši epilog doživel decembra. Zadnji novembrski dan pa se je odzval vabilu Claudia na obisk Jame Paolo Slama, nedaleč proč od njegove hiše v Boljuncu (italijansko Bagnoli della Rosandra) pri Trstu. Vas je v dolini reke Glinščice in na vzhodni strani, v pobočju, ki se dviga na kraški rob, se razprostira že mnogo let opuščen kamnolom. Ko je pred desetletji kamnolom še obratoval, je Claudio vsake toliko časa pregledal nove dele, ali se je v njih morda odprla kakšna jama. Pred kakimi dvajsetimi leti, ko je bil kamnolom že opuščen, je na mestu, kjer je zdaj zgornja odprtina, zaznal obetaven prepih in s Stojanom Sancinom sta začela z odkopavanjem. Pa kmalu odnehala, ker se je brezdomec, ki se je naselil ob zahodni strani v ravnini kamnoloma, začel zelo glasno pritoževati. Bal se je, da bi se odkopano kamenje prikotilo do njega. Zdaj brezdomca že precej let ni več, in ko so v času pandemije bližnje jame spet postale bolj zanimive, se je lansko leto (2022) ob koncu poletja Claudio ponovno lotil odkopavanja. Mladeniči iz okolice so mu pomagali in eden izmed njih si je zelo želel jamo poimenovati po svojem očetu. Claudio mu je željo izpolnil in jama je zdaj Jama Paolo Slama. Jama je dolga prek 300 metrov, se še nadaljuje in ima nekaj zelo lepih delov. V njej je bilo na delu že več znanih jamskih fotografov, tudi Peter Gedei iz Jamarskega kluba Železničar (naši ajzenponarski tovariši). Ker pa so mojstri z objavami radi bolj skopi, tudi do Claudia pride malo ali nič, se je odločil poskusiti srečo še z »lahko konjenico«. Nekaj je nastalo, objavljeno je v avtorjevem fotodnevniku na jakopin.net, je pa nekajurni obisk vsekakor premalo. Jama zasluži večdnevno obravnavo.

### 12. Decembar – Strinati



*Pierre Strinati z materjo Jeanne pred vhodom v jamo, okoli leta 1950, risba Vladimira Posipaja (objavljeno z dovoljenjem).*

Tretjega dne zadnjega meseca v letu je bilo putikovanje v Rakovem Škocjanu, s sprejemom novih članic in članov v klubske vrste. Kot vedno je bilo nepozabno, eden izmed njih, Aljaž Osterman, je šel z avtorjem nekaj ur prej, popoldne, še v Južni rov Zelških jam, skozi vhod v udornici Brlog. Aljaževa boljša polovica je bila s tremi njegovimi portreti in tudi z drugimi posnetki zadovoljna.

Predzadnji četrtek v letu so se še veterani poslovili od starega leta, v Članski vasi, kje pa drugje. Kljub izbranemu prigrizku in še boljši ponudbi tako penečih vin kot bolj kolesarskih pijač (Radler), Pale ale in temnega Kozla za udeležence mirujočega prometa, je avtor pozno popoldne popestril še z izletom do lepo zalitega polja ter Vranje in Skednene jame. V slednji je bila že noč in je temo izkoristil za posnetek iz severnega vhoda na glavni rov, osvetljen izza ovinka. Število avtorjevih obiskov te jame je prej kot ne že trimestno, pa ga je vseeno čakalo preseñečenje. Malo bolj oster »špicliht« iz špranje na ovinku je na vhod v Topli rov pričaral »portret« Skednene deklice.

Prav zadnji dan leta je bil, po manjšem zapletu, kronan z zaključkom dela, ki se je začelo oktobra 2021. Portret Pierra Strinatija, švicarskega speleobiologa še posebej težkega kalibra, s 300 novoodkritimi vrstami jamskih živali, tudi nekaj rodovi, je dočakal spletno objavo v petih jezikih. Gospod je bil oktobra 2022 star 94 let, pa je še vedno čil in ostrega uma. Delu je dalo še poseben čar to, da se je Strinati pred dobrimi desetimi leti odrekel televiziji in internetu, zaradi varčevanja z vidom (časopisom se ni), in to, da vikipedijo težko prenese, portala Wikimedia Commons pa sploh ne. In je šlo na daljavo, po navadni pošti. Teden dni pismo tja, teden dni za premislek in odgovor,

teden dni pismo nazaj, pa spet en teden za pripravo avtorjevega odgovora. Ena iteracija en mesec. Priznati je treba, da je bilo pet pomočnikov: Richard Forster iz Ženeve, Patrick Deriaz iz Veveya, Vladimir Posipaj, ki je v Ljubljano prišel iz Kijeva leta 2014, Nataša Fokina Sakulina iz Moskve ter Hans Recknagel, ki je prišel v Ljubljano z Bodenskega jezera. Se je splašalo? Vsekakor. Bi se še enkrat lotil česa takega? Dobro bi premislil ... in se dal še malo prositi.

### Zaključek

Ali je bilo 2022 dobro leto, kar se jamarškega dela tiče? Bilo je, glede na okoliščine še posebej. Avtor je objavil 30 poročil o poteh v jame in drugam, pred-

vsem po hribih, ter dva portreta, oba jamarška, Strinatijev je bil najobsežnejši in najzahtevnejši doslej. Leta 2021 je bilo tega več, 43 poročil, dva portreta, tudi Špele Borko, in dva kratka portreta. Vendar, kot že rečeno, okoliščine so se spremenile. 2021 je bilo zadnje leto obdobja, ki ga ni več, in ki ga zdaj lahko že mirno označimo za predvojnega. V miru smo živeli skoraj 77 let, vsi smo bili prepričani, da bo trajal in trajal, pa žal ni mogel. Izreden podvig pisca teh vrstic, udeležba na mednarodni odpravi v jamo Boj-Bulok v Uzbekistanu, ki se počasi, a vztrajno pomika po globini proti tretji dvatisočmetrci na svetu, je bil v letu 2021 še možen. Dobro smo se ujeli, sposobni, prizadevni in požrtvovalni so bili fantje in dekleta z

južnega Urala, odličен vodja, brezhibna organizacija. Leta 2022 pa ni šlo več. Odprava Boj-Bulok 2022 je sicer bila, a ne več mednarodna. Kdo bi še lahko sodeloval v odpravi države, ki je, najbolj mi-lo rečeno, začela to vojno?

A glave ne moremo kar vtakniti v pesek in počakati štiri ali še več let, kolikor sta doslej trajali vojni, da bo prišel nov prepod in bo vse lepo in prav. Kot je ugotovil Claudio v času zadnje pandemije, veliko lepega, neodkrita in zelo vznemirljivega je še prav blizu nas, tudi v starih damah. Samo dobro se je treba ozreti naokoli, malo bolj natančno pogledati. Ali pa z drugimi očmi.

Franci Gabrovšek

## MASNOČARSKA HIMNA

Pred časom me je Matija nagovoril, da bi za GP na papir izlil Masnočarsko himno. Preden jo zapišem, še nekaj o okoliščinah njenega nastanka. Morda zaradi nepriznanosti nisem pravi za to sodbo, a zdi se mi, da je zadnje čase sekcijška dejavnost na društvu upadla, kar kaže na izjemno enotnost, ki pa, vsaj tako upam in menim, ne odraža enoumja. Ob koncu osemdesetih in v devetdesetih letih 20. stoletja so društvene sekcije vznikale kot narodnoubuditeljska društva. Čeprav niso imele nobene formalne vloge, ali pa prav zato, je bilo biti član sekcije mali privilegij. V sekcijo si se lahko pridružil le s tihim strinjanjem večine že obstoječih članov, pri čemer se za te niti ni dobro vedelo, kdo so. Zato so bile sekcije praviloma sestavljene iz njihovih ustanovnih članov. Na nek način so predstavljale društveno prostozidarstvo. Kot primer naj navedem Maloglavsko sekcijo, ki je nastala na nekem prednovoletnem sestan-

ku na Starem Trgu, ki se je končal s Kapitanom Bumom (1, 2, 3, bum ...), mastiko za kazni in pohodom z motom »gora za golega človeka« na grad. Sam sem se odpeljal domov še pred pohodom, ker je oče delal v pekarni in je ob štirih zjutraj potreboval družinsko bolho (= avto) za pot v službo. Zato me člani sekcije še danes ne štejejo za polnopravnega. Narodnozabavna sekcija se je porodila v Titovem avtu na poti na jamarsko-reševalni odklop v Poljčah. O sektaštvu bi verjetno moral pisati kdo bolj posvečen in upam, da ga/jo ta sestavek vzpodbudi. Enkrat sem zasledil nek spletni zapis o ferajnovih sekcijah, ki me je omaleževal v smislu, da v nekatere želi tudi Franček, ampak samo želi. Tudi prav, jaz lahko čakam. Naj predgovor zaključim z Masnočarsko sekcijo. Njeno jedro je nastalo verjetno že pred mojim prihodom na ferajn leta 1987. Sekcija, inherentno vizionarska, je trideset let pred časom zagovarjala keto dieto. Skratka, uživanje maščob brez primesi. Sekcijo so poznali tudi širše, sploh Kranjčani, ki so nam napačno rekli maščobarji, ampak kdo bi jim zameril. O nastanku sekcije bi verjetno več vedel povedati kdo drug, sam sem se ji pridružil kasneje; ker nikoli nisem bil kost in koža, so me obstoječi člani, znani in neznani, sprejeli. Celo, ko sem kasneje za deset let prešel med vegetarijance, se me niso odpovedali. In v času najbolj gorečega masnočarstva je nastala tudi nikoli\* zapisana himna, ki bi jo stilsko in metrično kdo še lahko popravil, a naj kot dokument časa ostane. Seveda himne ne deklamiramo, ampak jo pojemo. Melodija je izposojena iz pesmi, ki govori o

dobrih gostilnah in je bila v tistem času, sploh ob plunki in otožnih očeh, učinkovit mehčalec ženskih kolen.

### Masnočarska himna

*Vse manj je mastnih prašičev,  
vse manj je lojastih krav,  
vse več otrobov pojemo,  
ker ne vemo, da špeh je bolj zdrav.*

*Misli, rdeč meso, otrobi in še proso,  
so prikovali nas na smrtno posteljo,  
nič več ne ješ masnoč,  
»ta belo« zdaj mečeš proč,  
in sploh nič več ne veš,  
kaj dobro je, kaj jesti smeš.*

*Šel bom v svinjske mesnice,  
šel bom med mastne ljudi,  
nalil si bom čist'ga Cekina,  
in zamastil se s prjatlji do dne.*

\*Med pisanjem tega prispevka sem nalezl tudi na skoraj dvajset let star spletni zapis vsem znanega pionirja spletnega trolovstva, ki je masnočarsko sago prenesel tudi med tekače in tam himno tudi prvič zapisal. Seveda brez vedenja avtorja, a povsem pravilno.

<http://www.tekaskiforum.net/forum/viewtopic.php?t=516&start=90> |

